

Personalredovisningens omfattning

- En dokumentstudie av bolag på Stockholms fondbörs

Högskolan i Kristianstad
HT 2003

Författare:
Jonas Andersson
Björn Lundgren
Henrik Winberg

Handledare:
Torbjörn Tagesson

Förord

Under tio veckor har vi arbetat med vår kandidatuppsats och vill härmed avsluta med några rader och tacka alla som hjälpt oss under arbetets gång.

Vi vill speciellt tacka vår handledare Torbjörn Tagesson för uppmuntrande handledning och hans värdefulla stöd. Vi vill även tacka våra studiekamrater för alla synpunkter och tips.

Kristianstad den 7 januari 2004

Jonas Andersson

Björn Lundgren

Henrik Winberg

Abstract

During the last decade socially related accounts have increased and are of great importance to companies and their stakeholders. Because of the development towards more know-how companies the importance of human resource accounting has increased. But there are few rules of how human resource accounting should be done and human resource accounting therefore varies a lot from one branch to another. The purpose of our survey is to find factors that we can relate to the extent of human resource accounting in the annual reports of companies at the stockexchange, Stockholms fondbörs. The result of our document study indicates that the degree of debts, personnel dividing, date of stockmarket introduction and owners' structure can't be related to the extent of human resource accounting. We found four factors with a significant relation to the extent of human resource accounting. Multinational companies have a larger extent of human resource accounting than national companies. Major companies have a larger extent of human resource accounting than small companies. Non-know-how companies have a larger extent of human resource accounting than know-how companies. Profitable companies have a larger extent of human resource accounting than non-profitable companies. We can also establish that some branches choose to disclose specific variables before others.

Sammanfattning

Den samhällsrelaterade redovisningen har utvecklats under de senaste åren och fått en allt större betydelse för företagen och dess intressenter. Att utvecklingen går mot mer kunskapsintensiva verksamheter borde öka betydelsen av personalredovisning, vilken är en del av den samhällsrelaterade redovisningen. Det bör ligga i företagens intresse att redovisa sin personalrelaterade information med tanke på att det är en allt viktigare tillgång. Med anledning av att det endast finns ett fåtal regler för hur personalen skall redovisas, väljer företagen det sätt som passar respektive företag bäst. Syftet med undersökningen är att klargöra för i vilken omfattning svenska börsnoterade företag redovisar sin personalrelaterade information, om det skiljer sig mellan företagen beroende av branschtillhörighet, storlek eller någon annan faktor. För att undersöka och besvara syftet genomfördes en dokumentstudie gällande företagen på Stockholms fondbörs A- och O-listas årsredovisningar. Dokumentstudien grundade sig på en checklista sammanställd för att på bästa sätt besvara om skuldsättningsgrad, personaluppdelning, börsintroduktion, ägarstruktur, multinationellt eller inte, storlek, kunskapsföretag eller icke-kunskapsföretag och lönsamhet går att relatera till omfattningen av den personalrelaterade redovisningen. Undersökningen resulterade i att skuldsättningsgrad, personaluppdelning, börsintroduktion och ägarstruktur inte gick att relatera till personalredovisningens omfattning. Vi fann fyra faktorer som är direkt relaterade till omfattningen av ett företags personalredovisning. Multinationella företag har en mer omfattande personalredovisning än nationella, större företag har en mer omfattande personalredovisning än mindre, icke-kunskapsföretag har en mer omfattande personalredovisning än kunskapsföretag och lönsamma företag har en mer omfattande personalredovisning än olönsamma. Vi kan även konstatera att vissa branscher väljer att redovisa specifika variabler mer än andra.

Innehållsförteckning

- 1 - Inledning	3
1.1 Problembakgrund	3
1.2 Problemdiskussion	4
1.3 Problemformulering	6
1.4 Syfte	6
1.5 Kapitelsammanfattning	6
- 2 - Teoretisk metod	8
2.1 Uppsatsens mål	8
2.2 Vetenskaplig ansats	8
2.3 Vetenskaplig metod	9
2.3.1 Deduktiv ansats	9
2.4 Kunskapssyfte	10
2.5 Underlagsurval	10
2.6 Mätstrategi	11
2.7 Kapitelsammanfattning	11
- 3 - Teori	12
3.1 Humankapital	12
3.2 Lagstiftning	14
3.3 Teoriredovisning	15
3.3.1 Agentinriktad redovisningsteori	15
3.3.2 Intressent- och legitimitetsinriktad redovisningsteori	19
3.3.3 Teorier om kompletterande variabler	23
3.4 Kapitelsammanfattning	24
- 4 - Empirisk metod	26
4.1 Val av metod för datainsamling	26
4.2 Datainsamling	28
4.3 Bortfall	28
4.4 Operationalisering	29
4.5 Validitet	30
4.6 Reliabilitet	31
4.7 Kapitelsammanfattning	31
-5- Analys	33

Personalredovisningens omfattning
- en dokumentstudie av företag på Stockholms fondbörs

5.1 Hypotesprövning	33
5.2 Kompletterande analys	39
5.3 Kapitelsammanfattning	41
- 6 - Slutsats	42
6.1 Slutsats	42
6.2 Förslag till fortsatt forskning	48
6.2 Kapitelsammanfattning	50
Referenslista	51
Bilagor	55

1 Inledning

I detta kapitel kommer vi att diskutera bakgrunden till vårt arbete och redogöra för vårt ämnesval. Diskussion leder in oss på vår problemformulering och syfte.

1.1 Problembakgrund

”En bra rapport är i grund och botten en reflektion av styrkan i en organisations omvärldsstrategi.” (Line, Hawley & Krut, 2002)

Enligt Bradley och Trotman (1981) anses en god redovisning vara ett signum för en bra företagsledning och anses därmed vara en bra investering.

Vi har valt att undersöka omfattningen av personalredovisning som ingår i den samhällsrelaterade information som brukar redovisas i en egen del av företagens årsredovisningar.

Ett företags samlade resurser består av betydligt mer än deras materiella tillgångar och finanser. De viktigaste resurserna, som oftast är grunden för värdeskapande i företaget, syns inte i balansräkningen. Resurser som människor inom företaget och deras insatser har inte sin plats i balansräkningen. (Johansson, 2003)

Under det senaste decenniet har miljöredovisningen växt fram och blivit en betydande del av den ordinarie redovisningen hos många företag, i synnerhet de börsnoterade bolagen. Vissa bolag har dessutom en separat bilaga till årsredovisningen som enbart behandlar företagets miljöredovisning. Den personalrelaterade redovisningen är i jämförelse med miljöredovisningen, generellt sett, väldigt klen representerad i årsredovisningar. Att utvecklingen går mot mer kunskapsinriktade verksamheter (IT-bolag, konsultföretag osv.) borde öka betydelsen av denna typ av redovisning.

”Enligt Wristons (1992) bok (citerad i Edvinson och Malone, (1997)) är den nya källan till rikedom är verkligen inte materiell, den består av information, kunskap omsatt i arbete i syfte att skapa värde.”

Vi ser miljöredovisningen och personalredovisningen som relativt likartade. Det finns vissa lagar och riktlinjer för hur de skall redovisas, men till största delen är den frivillig, företaget bestämmer vad och hur gällande detta innehåll i deras årsredovisning. Detta är två delar av redovisningen som det har varit fokus på under senare år, miljö- och personalfrågor har fått större betydelse i samhället. Dessutom är detta delar av företaget som ägare och andra intressenter till en allt större del väger in vid bedömningen av företaget.

Vi anser att personalredovisning borde vara av samma betydelse för företagets intressenter som miljöredovisningen. Av denna anledning tycker vi att personalen borde vara representerad till större utsträckning i företagets årsredovisningar.

1.2 Problemdiskussion

Den samhällsrelaterade redovisningen kan vara kvantitativ och uttryckas i monetära termer, eller kvalitativ och uttryckas i vidtagna åtgärder. Exempel på vidtagna åtgärder kan vara ökad jämställdhet på arbetsplatsen, internutbildningar och aktivt personalarbete. Det är vanligast att redovisningen uttrycks i kvalitativa termer, vilket beror på att det är svårt att kvantifiera intäkterna av en viss satsning i pengar. Detta är poster som ligger utanför den normala ekonomiska verksamheten och inte direkt påverkar företagets intäkter. (Ljungdahl, 1999 s 10-11)

Ljungdahl (1999) redovisar resultat från tidigare studier inom samhällsrelaterad redovisning som samtliga visar att omfattningen av samhällsrelaterad redovisning är relaterad till företagets *storlek och branschtillhörighet*. Andra egenskaper som påverkar omfattningen av redovisningen har i några av dessa studier visat sig vara: ålder, skuldsättningsgrad, lönsamhet och ägarkoncentration.

Företag inom olika branscher vill med stor sannolikhet nå ut med olika budskap till sina respektive intressenter, en kolgruva och ett läkemedelsföretag lägger antagligen inte tyngden på samma saker i deras årsredovisningar. Likaså finns det skillnader gällande hur känslig respektive bransch är för påtryckningar utifrån, politikerna är förmodligen mer intresserade av vad som händer inom läkemedelsföretaget än i ett kolgruva.

Stora företag som sysselsätter många människor och även företag (underleverantörer mm), är förstas av ett större politiskt intresse än ett litet.

Enligt Ljungdahl (1999) har företag med vissa egenskaper en mer omfattande redovisning. Detta kan vara en medveten strategi för hur företaget ska förhålla sig till sina intressenter, alternativt avleda uppmärksamheten eller legitimera verksamheten.

Exempelvis kan ett företag som varit i blåsväder gällande deras lönepolitik redovisa stora insatser för personalens trivsel.

Ljungdahl (1999) hävdar dessutom att samhällsrelaterade investeringar mer eller mindre kan påverka företagets ekonomi. Berör investeringarna företaget ekonomi i större utsträckning, kan det ha betydelse för ägare och andra intressenter. Det blir en del av deras bedömning när det skall beslutas om i vilken utsträckning de ska ha ekonomiska förbindelser med företaget. Ofta handlar det om att bilda sig en uppfattning angående de risker och möjligheter som företaget ger upphov till. Som tidigare påpekats kan företagen inte exakt redogöra för eventuella kostnader och intäkter gällande deras samhällsrelaterade investeringar, dock ska intressenterna känna till möjliga risker.

Företagen kan kräva att läsare av deras årsredovisning har vissa förkunskaper inom området. Det finns ändå en risk att samhällets olika aktörer inte vet hur de ska tolka viss information som inte går att kvantifiera i monetära termer. Det går nämligen inte

att använda traditionella värderingsmodeller när det gäller samhällsrelaterad redovisning. (Ljungdahl, 1999)

Vi vill av ovan nämnda anledningar undersöka hur den personalrelaterade redovisningen skiljer sig mellan olika branscher och stora och små företag. Vi kommer utöver dessa även försöka hitta andra faktorer som kan påverka omfattningen av företagens personalredovisning. Dessa variabler är om det är ett multinationellt/nationellt företag, antal år på börsen, skuldsättningsgrad, lönsamhet och ägarstruktur.

1.3 Problemformulering

- Hur skiljer sig personalredovisningen mellan stora och små företag?
- Hur skiljer sig personalredovisningen mellan olika branscher?
- Finns det andra variabler som kan påverka omfattningen av företagens personalredovisning?

1.4 Syfte

Syftet med vår undersökning är att klargöra i vilken omfattning svenska börsbolag redovisar sin personalrelaterade information. Vi vill ta reda på hur personalredovisningen skiljer sig mellan olika företag. Om det är någon bransch som redovisar bättre än någon annan, om det finns skillnader mellan stora och små företag och även om det finns andra variabler utöver dessa som påverkar.

1.5 Kapitelsammanfattning

Företagens samlade resurser består till stor del av personal och dess värdeskapande i företaget. Utvecklingen går allt mer mot kunskapsinriktade verksamheter vilket borde öka betydelsen av personalredovisning. Tidigare undersökningar visar att

Personalredovisningens omfattning
- en dokumentstudie av företag på Stockholms fondbörs

omfattningen av samhällsrelaterad redovisning är relaterad till företagets storlek och branschtillhörighet. Andra egenskaper som påverkar omfattningen av redovisningen har i dessa studier visat sig vara ålder, skuldsättningsgrad, lönsamhet och ägarkoncentration. Företag inom olika branscher vill med stor sannolikhet nå ut med olika budskap till sina respektive intressenter, dessutom finns det skillnader hur känslig respektive bransch är för yttre påtryckningar.

2 Teoretisk metod

I detta kapitel kommer vi att presentera de metoder och ansatser som vi valt att utgå ifrån i vår undersökning. Vald metod är det tillvägagångssätt som vi anser vara det bästa för att uppnå syftet med vår uppsats. Bakom varje val finns en diskussion om varför vi valt en viss metod framför en annan.

2.1 Uppsatsens mål

Målet med vår uppsats är att testa våra hypoteser angående den personalrelaterade redovisningens omfattning i svenska börsnoterade företags årsredovisningar. Detta är för att se om det finns någon koppling mellan personalredovisningens omfattning och branschernas olika karaktärsdrag.

2.2 Vetenskaplig ansats

Med tanke på att vi ska genomföra många observationer och söker efter det allmänna och representativa med fokus på prövning av teorier i en statistisk studie använder vi oss av nomotetisk metodologi. I enlighet med denna metodologi har vi valt en kvantitativ metod i form av en kvantitativ innehållsanalys. Vår undersökning består i att enligt denna metod granska innehållet i årsredovisningar.

Den enda studieformen som ger oss en fullständig insyn i vad företagen redovisar i sin årsredovisning är en dokumentstudie. En dokumentstudie innebär i detta fall att vi granskar företagets redovisning av personalen direkt ur deras årsredovisningar. Detta ger oss även dokument med legitimitet då en auktoriserad revisor godkännt årsredovisningen. Vi anser att en dokumentstudie ger oss betydligt mer tillförlitlig information än övriga undersökningsmetoder. Anledningen till att vi inte använder oss

av enkätundersökning eller telefonundersökning är att det inte ger oss bästa möjliga information för vårt arbete, då vi anser att vi skulle gå miste om alltför mycket relevant information.

2.3 Vetenskaplig metod

Vi har funnit teorier som underbyggde våra hypoteser om att den samhällsrelaterade redovisningen skiljer sig mellan olika företag. Stora företag har en mer omfattande samhällsrelaterad redovisning, dessutom redovisar olika branscher i varierad omfattning. (Adams, Hill & Roberts, 1998; Ljungdahl, 1999; Line, Hawley & Krut, 2002)

I våra teorier framgår även att företag redovisar annorlunda beroende av deras tilltänkta målgrupp. Redovisningen skiljer sig om den beror på yttre eller inre påtryckningar. (Adams et al. 1998; Ljungdahl, 1999; Line et al. 2002; Rahaman, Lawrence & Roper 2004)

Vår empiriska undersökning är en objektiv analys som utgår från information som företagen synliggör i sina årsredovisningar. Vi ska försöka generalisera det vi får fram genom vår undersökning för att se om det stämmer överens med våra hypoteser och befintlig samhällsrelaterad teori. Detta innebär att vi har ett positivistiskt angreppssätt i vår undersökning. (Saunders, Lewis och Thornhill, 2003)

2.3.1 Deduktiv ansats

I vår undersökning utgår vi ifrån befintliga teorier angående personalrelaterad redovisning i årsredovisningar. Utifrån dessa teorier utformar vi hypoteser om verkligheten som testas i vår analys. Eftersom vi undersöker om befintlig teori överensstämmer med verkligheten, och att vi sedan genom logisk slutledning kommer fram till resultat, använder vi oss av deduktiv ansats. (Wiedersheim-Paul & Eriksson, 2001, s 220)

2.4 Kunskapssyfte

Enligt Saunders et al. (2003) kan man dela upp kunskapssyftet i tre olika kategorier beroende på vad som skall undersökas och hur, explorativt, deskriptivt respektive förklarande. Är syftet att undersöka mindre kända eller helt okända förhållanden och företeelser arbetar man explorativt, är det några centrala begrepp som är okända arbetar man diskriptivt och syftar man till att undersöka orsakssamband arbetar man förklarande.

I vår undersökning tittar vi på ett stort antal dokument för att se hur de skiljer sig enligt ett antal punkter. Vi ska försöka se om det finns ett orsakssamband mellan olika företagstyper och omfattningen av personalredovisning. Detta gör att vi har ett kunskapssyfte som är förklarande.

2.5 Underlagsurval

Bakgrunden till vår undersökning är att personalredovisningen skiljer sig mellan olika företag. För att få en representativ grupp företag som enligt lag måste ge ut en årsredovisning, och som dessutom är tillräckligt många till antalet för att ge undersökningen validitet, har vi valt att använda oss av företagen på Stockholms fondbörs A- och O-lista som underlag. För att kunna se på vilket sett som redovisningen skiljer sig har vi valt att dela upp de svenska börsbolagen i nio olika branscher. Branscherna är uppdelade efter vad vi med hjälp av våra teorier anser vara relevant för vår undersökning.

För att kunna utröna skillnaden gällande personalredovisningen mellan stora och små företag i vår undersökning har vi valt att dela upp företagen efter storleken på deras omsättning och antal anställda. Vidare har vi delat upp företagen i fyra storleksgrupper, s.k. kvartiler, (jämför Adams et al. 1998). Detta för att erhålla en så rättvisande bild som möjligt. Hade vi valt att dela upp företagen enbart efter medianen i två grupper skulle skillnaden mellan det största företaget i den mindre halvan och

det minsta företaget i den större halvan antagligen vara obetydande. Vi får nu i stället en grupp med stora företag, översta kvartilen, och en med små företag, nedersta kvartilen.

2.6 Mätstrategi

Vi kommer för att testa våra hypoteser att mäta kvantiteten av personalredovisningen i totalt antal ord. För att kunna jämföra de olika företagen med varandra kommer vi att använda oss av vissa på förhand bestämda kriterier som vi tagit fram genom vårt pilottest. Dessa kriterier har vi sammanställt i en checklista som vi använt oss av när vi granskat årsredovisningarna. (se bilaga 1)

2.7 Kapitelsammanfattning

Målet med vår uppsats är att testa hypoteser angående den personalrelaterade redovisningens omfattning i börsnoterade företags årsredovisningar på Stockholms fondbörs. Med tanke på att vi i vår undersökning mäter kvantiteten av förutbestämda kriterier som bör finnas med i personalredovisningen hos ett stort antal företag har vi en kvantitativ metod i form av en kvantitativ innehållsanalys. Dokumentstudie är den undersökningsform som ger oss en fullständig insyn i vad företagen redovisar i sin årsredovisning. Årsredovisningar är en dokumentform som dessutom är granskad och godkänd av en utomstående revisor. Genom att generalisera svaren från checklistan kan vi sedan jämföra vårt resultat med våra hypoteser och befintlig teori, vilket innebär att vi har ett positivistiskt angreppssätt. Eftersom vi undersöker om befintlig teori överensstämmer med verkligheten använder vi oss av deduktiv ansats. Vi kommer att försöka se om det finns ett orsakssamband mellan olika företagstyper och omfattningen av deras personalredovisning, detta gör att vi har ett kunskapsyfte som är förklarande.

3 Teori

Detta kapitel behandlar redovisningen av personal och för att ge läsaren en större förståelse för ämnet beskriver vi först innebörden av begreppet humankapital. För att få en ökad förståelse för ämnet redogör vi vidare för vår undersöknings teoretiska utgångspunkter. Teorierna avslutas med hypoteser som på bästa sätt uppfyller vårt syfte.

3.1 Humankapital

Hansson och Andersson (1999) hävdar att allt som skapas i en verksamhet är skapat av människors tanke- och handlingskraft. All substans i verksamheten, inklusive finansiella kapitalet är med andra ord lika med företagets intellektuella kapital.

Redovisning av det intellektuella kapitalet är svårt då företaget kan äga kundregister och kundbaser, men inte äga kundernas lojalitet, precis som man inte kan äga medarbetarnas.

Dagens moderna tjänste- och kunskapssamhälle präglas av samspelet mellan tekniken och människan. Teknikutvecklingen har medfört ett ökat krav på kunskap och kompetens hos de anställda i företagen och organisationerna. Numera består den största delen av företagens resurser av humankapital. (Johansson, 2003)

Det karaktäristiska för humankapital är att det är en resurs så länge den är verksam i företaget, de anställda är dock en lättflyktig tillgång. Risker för företaget är att de anställda tar med sig kunskaper, idéer och kundkontakter och därmed kan bli en konkurrent. Det är dock inte alltid en nackdel att det sker en rotation av personalen mellan företagen, de anställda får nya erfarenheter och det är lättare att rekrytera ersättare. (Engström, 1999)

Ett problem vid redovisningen av humankapital är vad som skall ingå i begreppet och problemen med avgränsning. Ett stort kunskapsföretag har många anställda med olika kompetensområden och med en varierande kompetensgrad. Mindre företag arbetar ofta i täta nätverk med andra företag. Detta nätverk kan vara så stort att det innefattar mer kompetens än vad ett stort företag gör. (Engström, 1999)

”Istället torde lösningen för de organiskt växande kunskapsföretagen vara att lämna omfattande tilläggsinformation om kunskapskapitalet, som t.ex. de anställdas utbildningsnivå, antal år i yrket, förekommande ackrediteringar, auktorisationer och certifieringar hos certifieringsorgan, utbildningskostnader, omsättning och vinst per anställd, rekryteringspotential, uppgifter om marknaden, företagets kundstruktur, kund och leverantörsberoende, databaser etc.” (Engström, 1999, s 35)

Thomas A Stewart (1997) har upprättat en modell för definition av humankapital och arbetskraft.

Svår att ersätta Lågt förädlingsvärde	Svår att ersätta Högt förädlingsvärde
Lätt att ersätta Lågt förädlingsvärde	Lätt att ersätta Högt förädlingsvärde

Stewart (1997) vill med sin modell påvisa att det endast är en liten del av personalen som ska anses vara humankapital. Han anser att okvalificerad och halvqualificerad arbetskraft hör hemma i det nedre vänstra hörnet. Organisationen har nytta av dessa människor men är inte beroende dem, då inskolningstiden för detta jobb är väldigt kort.

I den övre vänstra kvadraten finns människor som inte har något att säga till om men besitter kunskap om ett specifikt område. Dessa kan vara svåra att ersätta och gör ett viktigt jobb, men för företagets kunder är dessa människor ointressanta.

Den nedre högra kvadraten innefattar personer som producerar sådana prestationer som kunder sätter värde på, dessa individer är lätttrörliga men stannar ofta inom samma bransch. Stewart menar att endast de som hör hemma i den övre högra kvadraten är humankapital för företaget. Han menar att här finns stjärnorna dvs. de medarbetare som bidrar mest till förädlingsvärdet och utvecklingen i företaget. Dessa nyckelfigurer är näst intill oersättliga som individer. Enligt Stewart är det dessa individers kunskaper, kreativitet och erfarenhet som skapar produkter och tjänster som gör att kunder väljer detta företaget framför en konkurrent. Han menar vidare att humankapitalet är en tillgång. De övriga kvadraterna är kostnader för arbetskraft.

Hypotes 1: Företag redovisar enbart viss personal i årsredovisningen.

3.2 Lagstiftning

Årsredovisningslagen har ställt upp vissa krav hur personalen ska redovisas i årsredovisningen.

Enligt ÅrL 5:18, ska uppgift lämnas om medelantalet anställda under räkenskapsåret samt fördelningen mellan kvinnor och män. Finns företaget i flera länder så ska personalen redovisas varje land för sig. I ÅrL 5:19 redovisas att årets personalkostnader ska anges särskilt i löner och andra ersättningar, samt sociala kostnader med särskild uppgift om pensionskostnader. Enligt ÅrL 5:20, ska det sammanlagda beloppet av räkenskapsårets löner och andra ersättningar anges för var och en av följande grupper, styrelseledamöter, verkställande direktör, motsvarande befattningshavare och övriga anställda.

Dessa krav gäller inte om det finns mindre än 10 anställda och/eller omsättningen är mindre än 24 milj. kr. (Årsredovisningslagen, 2003)

3.3 Teoriredovisning

I likhet med miljöredovisning som ökat kraftigt under 1990-talet redovisas personalfrågor i större utsträckning. I vårt arbete kommer vi att dra paralleller mellan utvecklingen inom miljöredovisning och utvecklingen inom personalredovisning. Detta är två områden som det inte finns någon exakt lagstiftning om hur de skall vara utformade. Miljöredovisningen är dock lagreglerad i större utsträckning än personalredovisningen vilket kan leda till att den får en starkare ställning.

Anledningen till att vi har valt agent-, legitimitets- och intressentteori är att de har sin utgångspunkt i producentens perspektiv.

3.3.1 Agentinriktad redovisningsteori

Inom den agentinriktade redovisningsteorin föreligger normalt ett explicit kontrakt som regleras i bolagsförfordningar och lagstiftning.

Enligt Watts och Zimmerman (1986) har den ekonomiska agentteorin genom Rochesterskolans redovisningsforskning kommit till uttryck som "positive accounting theory", vilket innebär att företag väljer en redovisningsmetod efter vad som tjänar deras syfte bäst, vad som maximerar deras välfärd. Målet med teori är att förklara och förstå fenomen, i vårt fall redovisningsmetoder. Inom ekonomi kallas detta "positive theory". Positive accounting theory är viktigt med anledning av att det förser de som tar beslut angående redovisningspolicys (företagsledare, revisorer, låneinstitut, investerare, börsanalytiker och lagstiftare) med förutsägelser och förklaringar till konsekvenserna av deras handlande.

Jensen och Meckling (1976) kallar i sin artikel kontraktet mellan företagsledning och aktieägare för ett agentförhållande. De definierar ett agentförhållande som "ett kontrakt under vilket en eller flera (principaler) förbinder en annan person (agent) att

utföra viss service i deras intresse vilket inkluderar delegering av visst beslutsfattande till agenten”.

Agentteorin behandlar kontrollproblemen mellan “principals” och “agents”, vilket i detta fall är ägare respektive företagsledning. En grundförutsättning för att agentförhållandet skall fungera är att man har en kontrollerande och en förbindande funktion, i detta fall revisor respektive kontrakt.(Watts & Zimmerman, 1986)

Typiskt för agentteorin är att det finns en (riskneutral) principal som satsar kapital, och en agent vilken ogillar risk som tillhandahåller arbetskraft. Principalens problem kännetecknas av att försöka förmå agenten att agera som principalen skulle ha gjort. Om principalen kan observera resultatet av ansträngningen som agenten lagt ner, då är det optimala kontraktet att betala agenten en fast lön om agenten i sin tur fattar de rätta besluten och accepterar ett straff i fall han agerar feget. På detta sätt bär principalen all risk. Problemet uppstår när principalen inte kan observera agentens handlingar. I detta fall är det bäst att låta agenten ta del i resultatet av hans handlingar, man förser honom med en prestationsbaserad lön för att få honom att lägga ner den optimala mängden arbete. För att förmå företagsledningen att handla i enlighet med ägarnas intresse, kontrakteras de genom olika belöningssystem som deläggande, optioner, resultatbonus och dylikt. (Watts & Zimmerman, 1986)

Redovisningsforskning inom detta område förlitar sig på teorin om agents opportunistiska beteende, och särskilt den asymmetriska fördelningen av information, problem uppstår när den ena parten har mer information än den andre inför en potentiell affärsuppgörelse. Principalen (ägare) har tillgång till väldigt begränsad information utöver årsredovisningen. Denna informationsasymmetri leder till två typer av problem, moral hazard och adverse selection, som båda grundar sig på agentens (företagsledningen) benägenhet att utnyttja sitt informationsövertag gentemot principalen. I ett perspektiv från aktiemarknaden har dessa agentproblem använts för att ta fram hur redovisningen från företagsledningen redovisas till aktiemarknaden och vad som styr vad de redovisar av den frivilliga informationen.

Företagsledningen kan välja att visa upp en positiv bild av företaget och bortse från det negativa. (Ljungdahl, 1999)

”Agentteorins funktion kan användas dels som en avledande manöver, dels som signalverktyg på aktiemarknaden.” (Ljungdahl, 1999)

Problemet med agentteorin är att den enbart tar hänsyn till aktieägarna och inte till övriga intressenter.

I detta samband spelar resultatredovisningen och finansiella frågor en betydande roll på grund av företagsledningens personliga intressen. På liknande sätt antas även redovisningen ha en betydande roll för de politiska frågorna. Anledningen till detta är att framförallt stora och framgångsrika företag är i en mer framträdande position i de politiska diskussionerna och kan lätt bli offer för nya lagar och regler, som exempelvis ökad beskattning. På grund av detta antas företagsledare i stora företag välja redovisningsmetoder som minskar det redovisade resultatet i syfte att undvika politikernas uppmärksamhet i onödan. (Ljungdahl, 1999)

Ljungdahl (1999) menar att i detta sammanhang får samhällsrelaterad information sin största betydelse även om det inte innebär att en annan redovisningsmetod används. Däremot föresätts att redovisningen omfattar företagets samhällsrelaterade aktiviteter som antas belasta resultatet bortsett från eventuella merkostnader. Den samhällsrelaterade redovisningen kan också vara ett sätt att avleda uppmärksamheten eller kompensera för företagets lönsamhet, och på det sättet minska risken för att politiker ska ingripa i verksamheten. Att det är mer politiskt än vetenskapligt synsätt har gett en del kritik mot denna teori.

”Enligt Belkaoui och Karpiks (1989) studie (citerad i Ljungdahl, (1999)) redovisar större företag med en stark finansiell ställning i högre grad samhällsrelaterad information på grund av risken för politiska ingrepp. Detta beror på ett större

handlingsutrymme på grund av lägre skuldsättningsgrad eller att de delar ut mindre av årets vinst.”

Hypotes 2: Företag med låg skuldsättningsgrad har en mer omfattande personalredovisning än företag med hög skuldsättningsgrad.

Hypotes 3: Lönsamma företag har en mer omfattande personalredovisning än icke-lönsamma företag.

Den ekonomiska agentteorin förklarar förekomsten av denna typ av redovisning med företagsledningens önskan att undvika politisk uppmärksamhet och därmed behäftade kostnader. Detta är ett sätt att avleda uppmärksamheten eller utmärka företaget på aktiemarknaden. Empiriska studier visar att det är stora och därmed politiskt synliga företag som ägnar sig åt denna typ av redovisning, vilket har tolkats som stöd för agentteorins storlekshypotes. (Ljungdahl, 1999)

Undersökningen som Adams et al. (1998) gjorde i sin artikel visar klart och tydligt att de största företagens redovisning är mest omfattande och desto mindre företagen är desto mindre samhällsrelaterad information redovisas i deras årsredovisning.

Enligt Jensen och Meckling (1978) är stora företag mer känsliga för politiska påtryckningar och har högre politiska kostnader än mindre företag, dock får de också politiska fördelar i form av fördelaktiga statliga kontrakt och minskade importrestriktioner.

Större företag känner att de blir måltavlor och finner det nödvändigt med tanke på deras dominans att ha en mer omfattande samhällsrelaterad redovisning. De kan minska sina politikrelaterade kostnader genom samhällsredovisnings kampanjer, detta med tanke på att politikrelaterade kostnader är starkt beroende av företagens storlek. (Scott & Bradley, 1981)

I vår undersökning vill vi få fram skillnaderna mellan stora och små företags personalredovisning. För att detta skall vara möjligt har vi gått efter Adams et al. (1998) uppdelning. I deras undersökning använder de fyra lika stora grupper, s.k. kvartiler.

Hypotes 4: Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till företagets storlek.

3.3.2 Intressent och legitimitetsinriktad redovisningsteori

Intresseteorin är av en mer instrumentell natur medan legitimitetsteorin ses som mer strategiskt inriktad. Till skillnad från agentteorin är det här mer ett implicit kontrakt. Samhällsansvaret är dock lagreglerat till viss del. Dessa två teorier behandlar relationen mellan företagsledning och samhälle (inkl ägare). Det är två teorier som kompletterar och överlappar varandra. (Ljungdahl, 1999)

Man kan med hjälp av samhällsrelaterad information påverka viktiga intressenters uppfattning om företaget, detta genom att måla upp en viss bild av företaget. För att tillgodose vissa intressenters och makthavares krav och önskemål väljer man att redovisa viss information på ett visst sätt och vid en viss tidpunkt. Det blir en del av en övergripande strategi för att hantera relationerna med viktiga intressenter.

Företagets mål med sin redovisning är att skaffa sig legitimitet, att utomstående accepterar handlingar, målsättningar och värderingar. Man kan genomföra aktiviteter för att förklara, rationalisera eller rättfärdiga ett visst agerande som kan ha skadat legitimiteten. Ofta en motivering till en händelse som har skadat företagets anseende. Dessa strategier ger en bild av företagsledningen som manipulativ och handlingskraftig för att ge företaget legitimitet utan att göra några direkta förändringar.

Implikationen är att redovisningen sker för att förebygga eventuella legitimitetshot, i den mån det inte strider mot rådande normer. (Ljungdahl, 1999)

Intressentteorin menar att företaget kan förmå intressenter att stödja företaget genom att redovisa tillräckligt med information till viktiga grupper, antingen tillmötesgå krav eller övertyga dem om att arbetet inom detta område fortskrider. Detta kan då uppfattas som en kommunikationsstrategi för att återställa eller behålla företagets strategi. Implikationen är att detta främst är riktat till andra intressenter än ägarna och även här har storleken betydelse. På motsvarande sätt behandlar de övriga teoriområdena det förmodade sociala kontraktet mellan företagsledningen och företagets samtliga intressenter, inkl ägarna. (Ljungdahl, 1999)

I Rahamans et al. (2004) artikel gjordes en undersökning gällande ett multinationellt företags dammbyggnationer i Ghana. I denna undersökning visade det sig att deras samhällsrelaterade redovisning är snedvriden. I stället för att deras miljö och sociala arbete ska gynna den lokala befolkningen är den inriktad på att tillfredsställa internationella organisationer, framför allt banker och investerare.

Line et al. (2002) har i sin artikel kommit fram till ett antal slutsatser angående samhällsrelaterad redovisning. Företagen i deras undersökning visade sig lägga tyngdpunkten på olika områden i sin redovisning. Exempelvis fokuserar olja och kemikaliebranschen på hälsa och säkerhet. Det visade sig också att företagen hade olika målgrupper för sin redovisning, vissa var designade för att tillgodose aktieägarna, vissa för andra delar av organisationen, vissa efter internationella mallar. Detta beror på att man har olika mål med sin redovisning. En del använder årsredovisningen för att belysa deras olika program gällande socialt ansvar, andra redogör för olika certifikat de erhållit efter att ha genomgått och klarat speciella tester (ex ISO 14001). Social policys och sponsorprogram förekommer i vissa redovisningar medan andra visar upp speciella delar av företaget som har social betydelse. Deras undersökning visade att elektronik och dataföretag har den bästa redovisningen medan den finansiella sektorn har det minsta antalet rapporter.

I artikeln av Adams et al. (1998) har de till skillnad från föregående artikel kommit fram till att företag inom områdena för olja, kemikalier, metall och energi har den

mest omfattande samhällsrelaterade redovisningen medan service, mat och försäljningsföretagen har den minst omfattande redovisningen.

”Den primära tillgången hos en certifierad redovisningsfirma är deras professionella personal. Företagets framgång är beroende av att motivera dem, skola om dem, och hålla dem tillfredsställda. Undersökningar om humankapitalsfunderingar i redovisningsfirmor är därför nödvändigt för att identifiera faktorerna som skapar den ideala atmosfären för medlemmar av redovisningsfirmor ska fungera effektivt och vara tillfreds med sina jobb.”(Belkaoui, 1989, s 115)

Företag inom samma bransch tenderar att byta/ändra redovisningsmetod samtidigt. (Watts & Zimmerman, 1986)

Vi ska undersöka hur personalen redovisas i företag som är registrerade på Stockholms fondbörs A- och O-lista. Vi har valt att dela in företagen efter den branschindelning som Dagens Industri använder sig av på sin hemsida. Anledningen till vårt val är att vi har hittat en indelning som vi anser passar in i vår undersökning. Vi valde att slå ihop branschgrupperna kraft och energi eftersom vi anser att dessa grupper är närliggande och energi bara är representerad av ett företag och kraft av två.

Vår indelning ser ut som följer:

1. Finans och fastighet
2. Konsument, sällanköpsvaror
3. IT och Telecom
4. Industri
5. Teleoperatörer
6. Hälsa och vård
7. Basindustri
8. Konsument, dagligvaror
9. Kraft, energi

Branschindelningen har vi vidare reducerat till två olika grupper för att underlätta vår undersökning. Uppdelningen har skett efter i vilken utsträckning företagen kan betraktas som kunskapsföretag eller inte. Denna uppdelning har lett till följande, bransch 1, 3, 5 och 6 betraktas som kunskapsföretag medan bransch 2, 4, 7, 8 och 9 betraktas som icke-kunskapsföretag.

Ett kunskapsföretag definieras i Nationalencyklopedin som ett företag där personalen och dess kompetens är huvudtillgången. De anställdas speciella kunskaper tillgodoser kundernas behov. Produktionen är kunskapsintensiv och innefattar kvalificerade problemlösningar som anpassas till de individuella kunderna.

Nästan alla typer av tjänsteföretag har gemensamt att de immateriella resurserna har fått allt större betydelse för värdeskapande i företaget. Detta visas normalt inte i balansräkningen.

Framförallt handlar det om de anställdas specifika kunskap och kompetens, som tillsammans med företagsledningens ledaregenskaper och affärsmannaskap utgör avgörande faktorer för företagets affärer, lönsamhet och tillväxt. (Johansson 2003)

De mått som är viktiga för ett företag kanske är mindre viktiga för ett annat. Det som är avgörande är vilken bransch företaget befinner sig i och vilken strategi man valt. (Stewart, 1997)

Vissa branscher, framför allt kunskapsintensiva företag, har större anledning än mindre kunskapsintensiva att redovisa personalrelaterad information.

Hypotes 5: Kunskapsföretag redovisar sin personalrelaterade information i större utsträckning än icke-kunskapsföretag.

3.3.3 Teorier om kompletterande variabler

Våra studier inom det aktuella området tyder på att det är storlek och bransch som har en betydande påverkan på företags personalredovisning. Det skulle enligt vår mening kunna finnas fler variabler som påverkar.

Ljungdahl (1999) redovisar resultat från tidigare studier inom samhällsrelaterad redovisning som påvisar att variabler som ålder, skuldsättningsgrad, lönsamhet och ägarkoncentration påverkar omfattningen av företags redovisning av samhällsrelaterad information. Dessutom finns det vissa indikationer på att företagens nationalitet spelar in när det gäller redovisning av samhällsrelaterad information, vilket kan bero på att det finns olika traditioner av samhällsrelaterad redovisning i olika länder.

Vi vill i vår undersökning även testa om det finns någon relation mellan omfattningen av personalredovisning och om företaget är multinationellt eller inte. Ett multinationellt företag kan påverkas av influenser/traditioner från andra länder och kulturer. Även lagstiftningen kan skilja sig mellan olika länder vilket kan leda till en mer eller mindre omfattande personalredovisning.

Hypotes 6: Multinationella företag har en mer omfattande personalredovisning än nationella företag.

Angående institutioner skriver North (1993), "Även om formella regler förändras över en natt, till följd av politiska beslut eller beslut av rättsväsendet, är de informella restriktioner som tar sig uttryck i seder, traditioner och beteenderegler mycket mera svåråtkomliga för en medveten politik. Dessa kulturella restriktioner förbinder inte bara det förflutna med nutiden och framtiden utan förser oss också med nyckeln till förklaringen till riktningen hos de historiska förändringarna."

Ett äldre företag kanske inte tar till sig förändringar inom personalredovisning på samma sätt som ett yngre företag. Ett äldre företag med djupt rotade traditioner och seder har svårare att acceptera nymodigheter och förändringar.

Hypotes 7: Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till hur länge företaget varit noterat på börsen

Salamon, Smith och Dhaliwal (1982) delar i sin artikel upp företag i ägarkontrollerade respektive företagsledarkontrollerade. Ett företag betraktas som ägarkontrollerat om en ägare har mer än tio procent av röstaktierna plus representation i styrelsen alternativt minst 20 procent av röstaktierna. Ska man betrakta ett företag som företagsledarkontrollerat ska ingen ägare äga mer än fem procent av röstaktierna. De hävdar vidare att ett företagsledarkontrollerat företag har en bättre redovisning än ett ägarkontrollerat. Detta grundar de på att företagsledaren är mån om att redovisningen är så bra som möjligt för att slippa få sparken eller bli ersatt på annat sätt. Det kan också bero på att företagsledaren ser personlig vinning i att producera en bra redovisning, hans förmodade prestationsbaserade lön blir högre.

Hypotes 8: Ett företagsledarkontrollerat företag har en mer omfattande personalredovisning än ett ägarkontrollerat företag.

3.4 Kapitelsammanfattning

Enligt våra teorier består företagen idag till största delen av resursen humankapital. Stewart menar dock att endast en del av personalen är humankapital för företaget och det är medarbetarna som bidrar mest till förädlingsvärdet och utvecklingen i företaget. Dessa nyckelfigurer är näst intill oersättliga som individer. Det finns lagstiftning som styr personalredovisningen, men bara i liten omfattning. I avsnittet om agentteorin har vi redogjort för informationsasymmetrin som finns mellan principalen och agenten, som leder till moral hazard och adverse selection samt vad som kan göras för att minimera dessa problem. Vi har redovisat teorier om att personalomfattningen

påverkas av företagets finansiella ställning och storlek. Intressent och legitimitetsteorin tar upp att företagets mål med sin redovisning är att skaffa sig legitimitet för att tillgodose vissa intressenters och makthavares krav och önskemål. Teorin har även visat att branschtillhörighet varit avgörande för omfattningen av personalredovisningen. Vi har redogjort för teorier om att multinationella företag redovisar annorlunda på grund av att lagar och seder i andra länder kan påverka omfattningen av personalredovisningen. North menar att seder, traditioner och beteenderegler kan göra institutioner mindre benägna till förändring vilket i vår undersökning skulle innebära betyder att äldre företag har en mindre omfattande personalredovisning. Salamon et al. hävdar att ägarstrukturen har betydelse för personalredovisningen då deras undersökning visade att företagsledarkontrollerade företag har en mer omfattande personalredovisning än ägarkontrollerade.

4 Empirisk metod

I detta kapitel redovisar vi för den empiriska metod vi använt. Kapitlet börjar med att förklara olika metoder och hur vi samlat in data till vår undersökning. Vidare redovisas hur vi gått till väga för att öka validiteten och reliabiliteten i arbetet.

4.1 Val av metod för datainsamling

Det finns flera olika sätt att samla in data till en vetenskaplig undersökning. Valet av undersökningsmetod är beroende av vad det är som skall undersökas. Datainsamlingen kan göras genom intervju, enkät, fallstudie, observationer, experiment eller dokumentstudie. (Saunders et al. 2000)

En fallstudie kännetecknas av att man undersöker ett eller ett fåtal fall i flera dimensioner. Enligt Backman (1998) anses fallstudier vara särskilt tillämpliga i utvärderingar, där studieobjekten ofta är mycket komplexa. Målet är att försöka förklara, förstå eller beskriva stora företeelser, organisationer eller system.

Vid intervju samlar man in data personligen eller via telefon genom direkta frågor, man kan välja att ha systematiska/strukturerade eller flexibla frågor. Christensen, Andersson, Carlsson och Haglund (2001) menar att intervju oftast används när man har ett explorativt eller förklarande syfte med undersökningen. En enkätundersökning innebär att ett fåtal variabler undersöks på många fall, detta genom att en enkät med frågor fylls i. Detta leder till att man kan dra generella slutsatser.

Angående observationer skriver Christensen et al. (2001) att det som ska undersökas måste vara observerbart, förutsägbart eller frekvent. Dessutom ska händelserna inträffa under en viss tidsrymd. Enligt Christensen et al. (2001) används insamlingstekniken experiment om man vill vara helt säker på ett samband mellan två eller flera variabler.

“I ett experiment manipuleras och ändras en variabel varefter du mäter om förändringen påverkar andra variabler och i så fall hur.” (Christensen et al. 2001)

Dokumentstudier är en form av sekundärdataanalys. Enligt Christensen et al. (2001) är sekundärdata, data som tidigare samlats in och sammanställts i ett annat sammanhang och i ett annat syfte än för den aktuella undersökningen.

Eftersom vår undersökning bygger på sekundärdata i form av årsredovisningar är dokumentstudier det bästa alternativet. Andra alternativ som enkätundersökning eller intervju hade varit möjliga. Risken för utebliven/felaktig information och bortfall hade ökat betydligt genom dessa alternativ. Sekundärdata kan delas upp i intern och extern, det är sekundärdata som finns i respektive utanför en organisation. Vidare kan sekundärdata delas upp efter om den är publicerad eller kommersiell, publicerad sekundärdata är offentliga handlingar medan den kommersiella kostar pengar. (Christensen et al. 2001)

Vi har valt att jobba med publicerad extern sekundärdata. Detta för att det uppfyller kraven för vår undersökning. Årsredovisningar är en offentlig handling med extern sekundärdata. Innehållsanalyser av dokument kan utföras kvalitativt eller kvantitativt. En kvalitativ ansats innebär att identifiera teman och dolda meningar (textanalys), medan den kvantitativa ansatsen innebär att man mäter omfattning/frekvenser i ett dokument. (Saunders et al. 2003)

I vår undersökning ska vi försöka hitta generella samband mellan olika variabler gällande företag som är registrerade på Stockholms fondbörs. För att få en generell bild arbetar vi efter en kvantitativ innehållsanalys.

FÖRDELAR

- + Kostnadseffektivt
- + Tidseffektivt
- + Stort urval av källor

NACKDELAR

- Användbar data saknas
- Fel enheter, klassindelning
- Inaktuell data

För- och nackdelar med sekundärdata (Christensen et al. 2001, s 102)

Nackdelarna gällande sekundärdata enligt Christensen et al. (2001) påverkar inte vår undersökning i någon större omfattning. Eftersom vi har tillgång till årsredovisningar från A- och O-listan på Stockholms fondbörs anser vi att vi har representativ användbar data. Vidare anser vi inte att vi har fel enheter eller klassindelning med tanke på att det är det aktuella innehållet vi ska granska. Likaså har vi tillgång till senaste data eftersom vi ska undersöka merparten av de senast utgivna årsredovisningarna (2002) hos de börsnoterade svenska företagen.

4.2 Datainsamling

För att kunna undersöka samtliga företag på A- och O-listan på ett enkelt sätt kontaktade vi Stockholms fondbörs. Man kunde via deras hemsida på Internet beställa alla de årsredovisningarna vi behövde till vår undersökning. Efter sex veckor hade vi ännu inte fått fler än 110 stycken. Vi tog då kontakt med biblioteket som hade ytterligare 70 årsredovisningar. Eftersom tiden var begränsad var det inte aktuellt att göra en ny beställning med tanke på leveranstiden. Vårt nästa steg blev att söka efter årsredovisningar på respektive företags hemsida.

4.3 Bortfall

Vi har valt att undersöka samtliga företag på Stockholms fondbörs A- och O-listor. Detta gav oss ett undersökningsunderlag på totalt 283 årsredovisningar. Bortfallet i undersökningen består i sex stycken av dessa företag. I vår analys har vi således använt oss av 277 företags årsredovisningar. Orsaken till bortfallet är att dessa sex företags årsredovisningar inte fanns i det materiel som vi beställde från Stockholms fondbörs, fanns inte heller på biblioteket och inte heller på Internet kunde man få tag på de aktuella årsredovisningarna.

De företag som ingår i bortfallet är Altima, Brinova som börsintroducerades först under år 2003, Icon Medialab och Novestra hemsidor var tillfälligt nerlagda vid

tillfället för datainsamlingen medan Oxigene och Ray Search Lab inte fanns tillgängliga på nätet. Av detta bortfall går två företag under branschgrupp 1, Finans & fastighet. Två företag tillhör branschgrupp 3, IT & telekom, ett företag branschgrupp 2, konsument, sällanköp och slutligen ett företag grupp 6 hälsovård.

4.4 Operationalisering

Vi undersöker personalredovisningens omfattning i årsredovisningen på samtliga företag som är registrerade på Stockholms fondbörs A- och O-lista för att kunna ta ställning till våra hypoteser. Detta gör vi genom att undersöka en tredjedel av årsredovisningarna var inom gruppen med hjälp av en checklista (se bilaga 1) bestående av 22 punkter.

Enkätens punkter 2-9 (bransch, antal anställda, omsättning, multinationellt eller nationellt, börsintroducerades, skuldsättningsgrad (se bilaga 2), lönsamhet (se bilaga 2) och ägarkoncentration) är för att kunna härleda svaren till de olika hypoteserna som skall undersökas. Punkterna 10-15 besvarar om en viss sak (medelålder/åldersfördelning, anställningstid, personalomsättning, sjuktal, utbildningsnivå och personaluppdelning) redovisas eller ej. Punkterna 16-21 (kompetens/utbildning, mångfald, jämställdhet, arbetsmiljö/hälsa/friskvård, motivation/fritidsaktiviteter, personalpolitik/facklig samverkan) besvaras med antalet ord som de finns representerade med i personalredovisningen. Den sista punkten 22 (totalt antal ord) på checklistan ger oss det totala antalet ord som personalredovisningen är presenterad med.

Hypotes 1, Företag redovisar enbart viss personal i årsredovisningen, besvaras med hjälp av punkt 15, personaluppdelning. Hypotes 2, Företag med låg skuldsättningsgrad har en mer omfattande personalredovisning än företag med en hög skuldsättningsgrad, besvaras med hjälp av punkterna 7 och 22, skuldsättningsgrad respektive totalt antal ord. Hypotes 3, Lönsamma företag har en mer omfattande personalredovisning än icke lönsamma företag, besvaras med hjälp av punkterna 8

och 22, lönsamhet respektive totalt antal ord. Hypotes 4, Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till företagets storlek, besvaras med hjälp av punkterna 3, 4 och 22, antal anställda, omsättning respektive totalt antal ord. Hypotes 5, Kunskapsföretag redovisar sin personalrelaterade information i större utsträckning än icke-kunskapsföretag, besvaras med hjälp av punkterna 2 och 22, bransch respektive totalt antal ord. Hypotes 6, Multinationella företag har en mer omfattande personalredovisning än nationella företag, besvaras vi med hjälp av punkterna 5 och 22, multinationellt eller ej respektive totalt antal ord. Hypotes 7, Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till företagets ålder, besvaras vi med hjälp av punkterna 6 och 22, börsintroducerades respektive totalt antal ord. Hypotes 8, Ett företagsledarkontrollerat företag har en mer omfattande personalredovisning än ett ägarkontrollerat företag, besvaras vi med hjälp av punkterna 9 och 22, ägarkoncentration respektive totalt antal ord.

Den data vi erhöll efter att gått igenom alla företagens årsredovisningar med hjälp av checklistan lade vi in i statistikprogrammet SPSS för att kunna analysera siffrorna.

4.5 Validitet

Vi valde att göra en dokumentstudie framför enkätundersökning eller intervju för att minska risken för utebliven eller felaktig information. För att öka validiteten har vi strävat efter att minska vårt bortfall. De årsredovisningar vi inte fick skicka till oss har vi letat upp på Kristianstad högskolas bibliotek eller på företagens respektive hemsidor på Internet. Vi har upprättat och använt oss av en checklista för att öka validiteten i vår undersökning. På detta sätt minskade vi risken för att undersöka saker som inte var relevanta för vår undersökning. Genom att räkna antalet ord istället för exempelvis antalet sidor, ökade vi vår validitet.

4.6 Reliabilitet

Vi valde att undersöka samtliga företag på Stockholms fondbörs A och O-lista för att på så sätt öka reliabiliteten i vår undersökning. För att vi skulle få bekräftat om vi hade med alla väsentliga undersökningsvariabler i vår undersökning gjorde vi ett pilottest. Vi gjorde ett slumpmässigt urval bestående av 20 årsredovisningar som vi gick igenom tillsammans för att få en gemensam bild av hur vi skulle genomföra undersökningen. Vi ansåg att detta var ett tillräckligt stort urval för vårt mål med stickprovet. Utifrån detta stickprov upprättade vi vår checklista för att på ett mer tillförlitligt sätt kunna genomföra undersökningen. Vi har lyckats att minimera vårt bortfall till endast sex företag vilket ökar vår reliabilitet.

Vid datainsamlingen för vår kompletterande analys fanns det en viss bedömning vilket minskat dess reliabilitet. Det optimala hade varit att tre kunnat granska alla årsredovisningar och datainsamlingen samkörts. Det finns även en risk i form av den mänskliga faktorn som kan ha gjort att vi har missat eller feltolkat information som minskar vår reliabilitet.

4.7 Kapitelsammanfattning

I vår empiriska metod har vi resonerat oss fram till vårt val av undersökningsmetod. Vi valde att använda oss av en dokumentstudie då det var den bästa metoden för vår undersökning. Genom att välja att undersöka sekundärdata i form av årsredovisningar minskade vi risken för utebliven och felaktig information. Vi fick tag på material genom att skicka efter årsredovisningar och granska företagens hemsidor. Vi fick ett bortfall på sex företag beroende på att företag var nybildade och att internetsidor var ur funktion vid undersökningen. I operationaliseringen har vi redogjort för hur vi gick tillväga för att genomföra datainsamlingen. För att öka validiteten i vår undersökning använde vi oss av en checklista när vi granskade årsredovisningarna. Vi valde även att räkna antalet ord istället för antalet sidor vilket ökat vår validitet. Reliabiliteten ökade vi bland annat genom att genomföra ett pilottest omfattande 20 slumpmässigt utvalda årsredovisningar för att få en gemensam bild av hur granskningen skulle genomföras.

- Personalredovisningens omfattning
- en dokumentstudie av företag på Stockholms fondbörs

5 Analys

I detta kapitel redovisar vi resultatet från vår undersökning. Den insamlade datan omvandlas till den information som ska besvara våra hypoteser. Den information som presenteras i kapitlet ska hjälpa oss att dra slutsatser som besvarar syftet med uppsatsen.

Vi har i vår undersökning ett extremvärde i form av företaget Stora Enso som redovisar i betydligt större omfattning än övriga företag. Vi kommer i bilaga 3 redovisa resultat som påverkas av Stora Ensos extremvärde, då vi anser att det kan vara av intresse. När vi bortser från Stora Enso kan vi dock konstatera att skillnaderna fortfarande finns och att hypotesernas signifikans inte påverkas något nämnvärt.

5.1 Hypotesprövning

Vi har använt oss av regressionsanalys när två variabler varit löpande, T-test när den ene variabeln varit löpande och den andre indelad i två grupper, envägs variansanalys om den ene variabeln varit löpande och den andre indelad i tre eller fler grupper och frekvenstabell vid enklare analyser.

Hypotes 1 – *Företag redovisar enbart viss personal i årsredovisningen.*

Tabell 5.1 Personaluppdelning

	Antal	Procent
Ja	29	10,5
Nej	248	89,5
Totalt	277	100

För att testa hypotesen har vi analyserat underlaget i en frekvenstabell.

Resultatet av undersökningen visar att hypotesen kan förkastas med tanke på att enbart cirka tio procent redovisar sin nyckelpersonal mer utförligt än övrig personal.

Med anledning av våra resultat förkastas hypotesen.

Hypotes 2 – *Företag med låg skuldsättningsgrad har en mer omfattande personalredovisning än företag med hög skuldsättningsgrad.*

Tabell 5.2 Totalt antal ord i relation till skuldsättningsgrad

	Antal	Förklaringsgrad	Förändring antalet ord
Skuldsättningsgrad	277	0,000	-0,012
Regressionsanalys: signifikans 0,995			

För att få bekräftat hur vår hypotes överensstämmer med undersökningens resultat har vi använt oss av regressionsanalys eftersom våra variabler i detta fall var löpande.

Tabellen visar att ett företags skuldsättningsgrad inte alls förklarar totalt antal ord och förändringen i antalet totala ord minskar med 0,012 ord om skuldsättningsgraden ökar en procent. Resultatet visar att skuldsättningsgrad i väldigt liten grad påverkar omfattningen av personalredovisningen. Modellen är inte signifikant och vårt resultat kan därför inte statistiskt säkerställas.

Med anledning av våra resultat förkastas hypotesen.

Hypotes 3 - *Lönsamma företag har en mer omfattande personalredovisning än icke-lönsamma företag.*

Lönsamma företag: positivt resultat

Icke-lönsamma företag: negativt resultat

(se bilaga 2)

Tabell 5.3 Totalt antal ord i relation till lönsamhet

	Antal	Medelantal ord
Lönsamma	156	481,76
Icke lönsamma	121	309,43
T-test: signifikans nivå 0,05 (0,024)		

Vi har här för att kunna testa vår hypotes delat in företagen i lönsamma respektive icke-lönsamma företag. Vi använde oss av ett T-test och tabellen visar att lönsamma företag redovisar i genomsnitt 172 ord mer i sin personalredovisning. Modellen är signifikant vilket gör att vi kan statistiskt säkerställa att lönsamma företag redovisar sin personal i större omfattning.

Med anledning av våra resultat förkastar vi inte vår hypotes.

Hypotes 4 – Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till företagets storlek.

Anställda (st)

Kvartil 1: < 128

Kvartil 2: 129 – 471

Kvartil 3: 472 – 2308

Kvartil 4: 2309 – 203070

5.4 Totalt antal ord i relation till anställda i kvartiler

	Antal	Medelantal ord	
		1	2
Kvartil 1	69	227,57	
Kvartil 2	70	343,93	
Kvartil 3	69	413,77	413,77
Kvartil 4	69		656,06
One-Way ANOVA: signifikans nivå 0,05		0,286	0,095

Hypotesen har testats genom variansanalys, detta beroende på att vi delat in storleken på företagen i fyra lika stora grupper. Testet ovan har genomförts på antalet anställda i relation till totalt antal ord. Resultatet från testet visar en klar tendens på att antalet ord i redovisningen ökar för varje kvartil. Jämför man vidare skillnaderna mellan kvartil

fyra och de övriga påvisas en klar signifikans, exempelvis redovisar kvartil fyra cirka tre gånger så många ord som kvartil ett. Detta betyder att det är de största företagen

som har den klart mest omfattande personalredovisningen om man ser till antalet anställda.

Omsättning (Mkr)

Kvartil 1: < 218

Kvartil 2: 219 – 769

Kvartil 3: 770 – 3066

Kvartil 4: 3067 – 186198

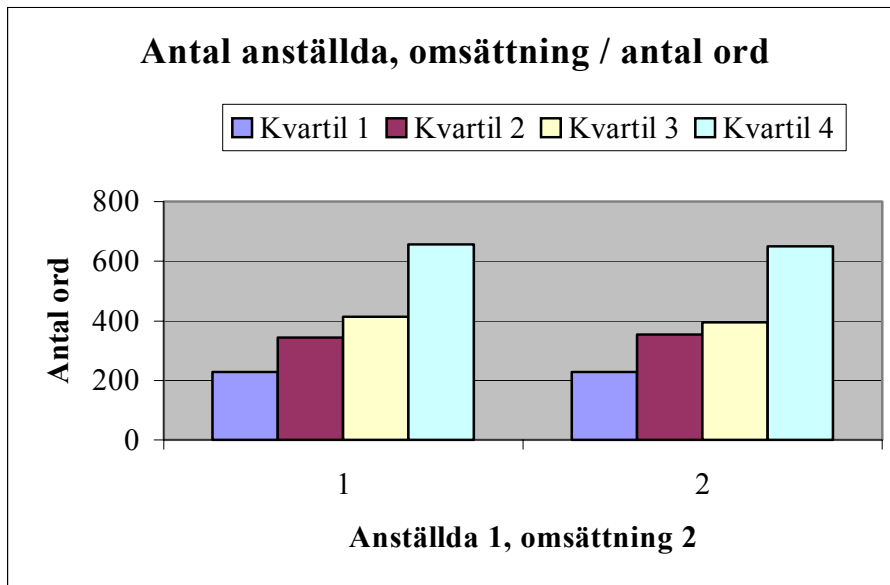
Tabell 5.5 Totalt antal ord i relation till omsättning i kvartiler

	Antal	Medelantal ord	
		1	2
Kvartil 1	69	229,35	
Kvartil 2	70	353	
Kvartil 3	69	395,2	395,2
Kvartil 4	69		649,14
One-Way ANOVA: signifikans nivå 0.05		0,387	0,07

I detta test har vi satt omsättningen i relation till totalt antal ord och resultatet visar i stort sett samma resultat som med antalet anställda. Skillnaden mot föregående är att kvartil fyra påvisar ännu bättre signifikans jämfört med tredje kvartilen. Jämför man kvartil fyra med de två övriga kvartilerna finner vi en klar signifikans.

Efter att vi jämfört både antalet anställda och omsättningen med antalet ord som personalredovisningen presenteras med, har vi kommit fram till att det finns en signifikant skillnad mellan kvartilerna ett och två jämfört med fyra. Skillnaden mellan tre och fyra är inte signifikant men skillnaden är dock så liten att den i det närmaste kan betraktas som signifikant.

Figur 5.1 Totalt antal ord i relation till storlek

Med anledning av våra resultat förkastar vi inte vår hypotes.

Hypotes 5 – *Kunskapsföretag redovisar sin personalrelaterade information i större utsträckning än icke-kunskapsföretag.*

Tabell 5.6 Totalt antal ord i relation till branschindelning

	Antal	Medelantal ord
Icke kunskap	127	472,66
Kunskap	150	350,59
T-test: signifikans nivå 0,05 (0,007)		

Vi har i detta test valt att dela upp vår branschindelning i två grupper. Vi har använt oss av ett T-test då detta var bäst enligt vår gruppindelning. Detta test visar att icke-kunskapsföretag redovisar i genomsnitt 122 ord mer än kunskapsföretag. Denna modell är signifikant vilket gör att resultatet att icke-kunskapsföretag redovisar i större omfattning kan statistiskt säkerställas.

Med anledning av våra resultat förkastar vi vår hypotes.

Hypotes 6 – *Multinationella företag har en mer omfattande personalredovisning än nationella företag.*

Tabell 5.7 Totalt antal ord i relation till multinationellt eller nationellt

	Antal	Medelantal ord
Multinationella	233	445,16
Nationella	44	210,34
T-test: signifikans nivå 0,05 (0.044)		

Vi har här delat in företagen i multinationella respektive nationella. Vi har gjort ett T-test för att testa vår hypotes. Testet visar att multinationella företag har en mer omfattande personalredovisning än nationella. Multinationella redovisar i genomsnitt 235 ord mer än vad de nationella gör. Vår modell är signifikant vilket gör att vi kan statistiskt säkerställa vårt resultat.

Med anledning av våra resultat förkastar vi inte vår hypotes.

Hypotes 7 – *Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till antalet år företaget varit noterat på börsen*

Tabell 5.8 Totalt antal ord i relation till antal år på börsen

	Antal	Förklaringsgrad i %	Förändring antalet ord
Antal år på börsen	277	0,003	0,14
Regressionsanalys: signifikans 0,340			

För att svara på om det finns ett samband enligt hypotesen mellan företagets ålder och omfattningen av personalredovisning har vi använt av regressionsanalys då våra variabler i detta fallet är löpande. Tabellen visar att antalet år på börsen i väldigt liten grad förklarar totalt antal ord och förändringen visar att för varje år ett företag varit börsnoterat ökar antalet totala ord med 0,14. Enligt testet har företagets ålder en väldigt liten påverkan på omfattning av personalredovisningen. Vår modell är inte signifikant vilket gör att vi inte kan statistiskt säkerställa vårt resultat.

Med anledning av våra resultat förkastar vi vår hypotes.

Hypotes 8 – *Ett företagsledarkontrollerat företag har en mer omfattande personalredovisning än ett ägarkontrollerat.*

Företagsledarkontrollerat: Ingen ägare äger mer än 5 %.

Ägarkontrollerat: Minst en ägare äger mer än 20% eller en ägare med 10 % och plats i styrelsen.

Tabell 5.9 Totalt antal ord i relation till ägarstruktur

	Antal	Medelantal ord
Ägarkontrollerad	177	420,61
Företagskontrollerad	9	369,22
T-test: signifikans nivå 0,05 (0,581)		

För att kunna testa denna hypotes har vi delat in företagen i företagsledarkontrollerat och ägarkontrollerat. Företagen som inte tillhörde någon av dessa kategorier har vi bortsett ifrån i detta test då de inte är relevanta för att testa vår hypotes. Vi använde oss av ett T-test och resultatet visar att företag som är ägarkontrollerade redovisar i genomsnitt 51 ord mer än företag som är företagsledarkontrollerat. Vår modell är inte signifikant och vi kan inte statistiskt säkerställa detta resultat.

Med anledning av vårt resultat förkastar vi vår hypotes.

5.2 Kompletterande analys

I tabellerna nedan redovisas hur ofta utvalda faktorer är medtagna i företagens personalredovisning. I tabell 5.10 redovisas endast om variabeln är med i redovisningen eller inte medan tabell 5.11 redovisa variabelernas kvantitet i antalet ord.

Personalredovisningens omfattning
- en dokumentstudie av företag på Stockholms fondbörs

Tabell 5.10 Branschredovisning av övriga variabler, Ja/Nej

	medelålder	anst.tid	pers.oms.	sjuktal	utb.nivå
1 Finans & fastighet(44)	39	18	43	9	18
2 Konsument, sällanköp(33)	21	12	45	15	24
3 IT & telekom(73)	55	19	44	19	51
4 Industri(69)	29	10	49	14	23
5 Teleoperatör (5)	20	0	0	20	0
6 Hälsovård(28)	50	0	39	14	54
7 Basindustri(19)	37	11	47	32	26
8 Konsument,dagligvaror(3)	33	67	100	33	0
9 Kraft, energi(3)	33	0	33	67	0

Siffrorna i matrisen anger procentuellt hur många företag som redovisat variabeln inom branschen. Siffrorna i parenteserna vid branscherna anger antalet företag som finns i respektive bransch.

Vi anser att det är svårt att göra en riktigt korrekt bedömning av bransch 5,8 och 9 med tanke på deras mindre storlek. När man bortser från dessa branscher kan vi konstatera att bransch 3 och 6 redovisar de anställdas medelålder och utbildningsnivå i större omfattning. Företagen i bransch 7 redovisar ungefär dubbelt så ofta de anställdas sjuktal jämfört med övriga branscher. Inget av företagen som ingår i gruppen hälsovård redovisar personalens anställningstid. Matrisen visar att företagen som tillhör gruppen Teleoperatörer inte redovisar dessa variabler i någon större utsträckning, endast ett företag redovisar medelåldern och sjuktalet.

Tabell 5.11 Branschredovisning av övriga variabler, Antal ord

	kompetens	mångfal	jämst.	m.h.f	mot.fri	pol.fack	tot.ord
	d						
1 Finans & fastighet(44)	72 (64)	11(11)	15(16)	29(30)	30(32)	3(9)	323(86)
2 Konsument, sällanköp(33)	146(67)	8(9)	11(9)	24(24)	33(27)	16(21)	435(91)
3 IT & telekom(73)	108(77)	4(8)	10(22)	13(22)	37(44)	17(14)	362(95)
4 Industri(69)	123(58)	7(14)	7(9)	22(28)	37(30)	7(10)	387(93)
5 Teleoperatör(5)	104(60)	0(0)	0(0)	21(20)	33(40)	0(0)	256(100)
6 Hälsovård(28)	74(75)	5(14)	14(18)	14(25)	11(18)	1(4)	383(93)
7 Basindustri(19)	149(58)	46(11)	173(26)	130(47)	22(21)	26(32)	780(74)
7 Basindustri *(18)	91(53)	13(5)	139(21)	55(42)	23(21)	26(26)	382(68)
8 Konsument, dagligvaror(3)	319(33)	9(33)	25(33)	6(33)	0(0)	0(0)	537(100)
9 Kraft, energi(3)	183(67)	63(67)	63(67)	280(67)	20(33)	0(0)	818(100)

Basindustri* visar resultatet när man bortser för Stora Ensos extremvärde.

Siffrorna i matrisen anger antalet ord, branschen i genomsnitt redovisat om respektive variabel.

Siffrorna i parenteserna bredvid visar procentuellt hur många företag som redovisat variabeln.

Siffrorna i parenteserna vid branscherna anger antalet företag som finns i respektive bransch.

När man bortser från extremvärdet i basindustrin och de små grupperna 5,6,9 visar resultatet att basindustrin fortfarande redovisar klart mest när det gäller jämställdhet och arbetsmiljö/hälsa/friskvård. Däremot försvinner skillnaden när det gäller kompetens, mångfald och totalt antal ord. Konsument, sällanköp redovisar kompetens mer än övriga grupper. Företagen i branschgrupperna 8 och 9 uppvisar samtliga en väldigt omfattande redovisning. Framförallt redovisar de två kraftbolagen som ingår i grupp 9 en mycket omfattande redovisning av miljö, hälsa, friskvård.

5.3 Kapitelsammanfattning

I analyskapitlet har vi analyserat data som vi samlat in via checklistan. Vi har använt oss av statistikprogrammet SPSS för att undersöka om det gick att förkasta våra hypoteser eller inte. I SPSS har vi använt oss av olika sorter test beroende av vad som skulle undersökas. Hypoteserna har avhandlats var för sig med resultatpresentation, en diskussion angående hur väl resultatet besvarar våra hypoteser och avslutats med

om hypotesen kan förkastas eller inte. I analysens andra del redogör vi genom två matriser för vad olika branscher väljer att redovisa i sina respektive årsredovisningar.

6 Slutsats

Vi ska i detta kapitel redogöra och förklara våra resultat samt återknyta detta till teorin. Vidare ska vi diskutera eventuella orsaker till skillnader mellan våra resultat och befintlig teori. Vi avslutar med att redogöra för vilken kunskap undersökningen tillfört.

6.1 Slutsats

Vi har i vår analys konstaterat att bara cirka tio procent av företagen i vår undersökning endast redovisar viss personal i sin personalredovisning, framhäver viss personal och inte alla. Stewart (1997) menar att endast de som är nästan oersättliga som individer, s.k. nyckelpersoner, skall räknas som humankapital för företaget. Med detta resultat tolkar vi att företagen generellt sätt, ser sin personal på det mer traditionella sättet. Samtliga anställda betraktas som humankapital och inte bara som en kostnad. För att få en helt rättvisande jämförelse med Stewarts teori skulle vi behövt undersöka saken närmare, undersökt om det är nyckelpersonal som är redovisad. Vi vet bara att dessa tio procent redovisade viss personal, vi vet inte om dessa personer var nyckelpersoner i företaget.

Enligt Belkaoui och Karpiks (1989) studie har företag med en stark finansiell ställning en mer omfattande samhällsrelaterad redovisning. Deras studie baserar sig på skuldsättningsgrad och utdelning av årets vinst. Vi har valt att använda oss av skuldsättningsgrad och lönsamhet för att mäta företagens finansiella ställning. Vi skulle helst ha velat undersöka även utdelning av årets vinst, men begränsade oss till

dessa två med anledning av att vi var begränsade i tid och detta var de två faktorer som vi anser bäst återspegla ett företags finansiella ställning.

I analysen har vi använt oss av två olika hypoteser för att testa om företag med en stark finansiell ställning i högre grad redovisar personalrelaterad information, *Företag med låg skuldsättningsgrad har en mer omfattande personalredovisning än företag med hög skuldsättningsgrad* och *Lönsamma företag har en mer omfattande personalredovisning än icke-lönsamma företag*. Enligt vårt resultat finner vi inte något samband mellan skuldsättningsgraden och personalredovisningens omfattning. Vi fann däremot att lönsamma företag har en signifikant mer omfattande personalredovisning än icke-lönsamma företag. Till skillnad mot Belkaoui och Karpiks (1989) studie har vår undersökning visat att skuldsättningsgraden inte har någon betydelse för personalredovisningens omfattning. Denna skillnad kan bero på flera olika faktorer som exempelvis var och när undersökningarna är genomförda, kulturella skillnader och lagstiftning. Belkaoui och Karpiks studie är gjord 1989 vilket kan påverka jämförelsen. Den samhällsrelaterade redovisningen har först under 1990-talet börjat växa fram på allvar i Sverige, där vår undersökning är genomförd. Att den finansiella ställningen hos ett företag har betydelse kan vi ändå hålla med om med tanke på att ett företags lönsamhet i högsta grad påverkar omfattningen av den personalrelaterade redovisningen. Att vi har valt att dela upp företagen enligt positivt respektive negativt resultat för att se om de är lönsamma eller inte, kan ha viss betydelse. Detta med anledning av att företag i ganska stor utsträckning kan påverka sina resultat genom olika redovisningsmetoder. Vi har bara undersökt det senaste årets resultat vilket kan göra att vi har missat större ekonomiska händelser under tidigare år som har påverkat årets resultat. Enligt vår undersökning kan man konstatera att ett företags finansiella ställning har betydelse om man ser till enbart lönsamhet och inte till skuldsättningsgrad.

Vi har genom vår undersökning till viss del styrkt Belkaoui och Karpiks teori om att ett företags finansiella ställning har betydelse, med tanke på att företag med ett positivt resultat i större utsträckning redovisar sin personal. Dock förkastar vi deras teori angående att skuldsättningsgraden har betydelse gällande redovisning av

personal, åtminstone vad gäller företagen i Sverige. Vi kan även konstatera att lönsamma svenska börsnoterade företag har en mer omfattande personalredovisning än icke-lönsamma företag.

Detta kan vara av betydelse för olika intressenter som använder årsredovisningar som beslutsunderlag. En omfattande personalredovisning är ett tecken på att företaget har en stark finansiell ställning. Lönsamma företag redovisar mer angående sin personal i årsredovisningen.

Enligt Ljungdahl (1999), Adams et al. (1998), Jensen och Meckling (1978) och Scott och Bradley (1981) vars teorier vi redogör för i teoriavsnittet, beror omfattningen av personalredovisningen på företagets storlek. De har använt olika faktorer för att mäta storleken på ett företag, exempelvis värdet av totala tillgångar, utbetald lön och omsättning. I vår undersökning har vi valt att använda oss av antal anställda och omsättning, var för sig, för att mäta storleken. I vår analys har vi arbetat efter hypotesen, *Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till företagets storlek*, för att se om dessa teorier

stämmer in på företagen som är registrerade på Stockholms fondbörs. Resultatet av vår undersökning visar att personalredovisningens omfattning är klart relaterad till företagets storlek, både gällande omsättning och antal anställda. Detta kan bero på att större företag generellt sett har en mer omfattande redovisning. Huruvida större företag relativt sett har en mer omfattande personalredovisning framgår inte av undersökningen. Det vi kan påvisa är att större företag redovisar mer av sin personal totalt sett. Med tanke på att ovan nämnda undersökningar är gjorda i andra länder styrker vi deras teorier genom att påvisa att de även gäller i Sverige.

Beroende av vilka faktorer som ligger bakom att större företag har en mer omfattande personalredovisning kan detta vara av betydelse för olika intressenter. Det kan vara för att visa upp en positiv bild av företaget för att man ska bortse från något negativt, en avledande manöver. Det kan vara för att slippa onödig uppmärksamhet och

ingripanden från politiker. Detta kan ha betydelse för hur politiker ställer sig till ett företag.

Line et al. (2002) och Adams et al. (1998) har i sina respektive undersökningar kommit fram till skilda resultat, Line et al. hävdar att det är elektronik och dataföretag som har den bästa samhällsrelaterade redovisningen medan Adams et al. menar att det är företag inom olja, kemikalier, metall och energi som har den mest omfattande samhällsrelaterade redovisningen. Vi har i vår undersökning delat upp företagen enligt kunskapsföretag och icke-kunskapsföretag, dessutom undersöker vi bara personalrelaterad redovisning och inte all samhällsrelaterad information. Detta innebär att vi inte har riktigt samma utgångspunkt i vår undersökning. För att undersöka om personalredovisningen skiljer sig mellan olika branscher har vi testat hypotesen, *Kunskapsföretag redovisar sin personalrelaterade information i större utsträckning än icke-kunskapsföretag*, i vår analys. Det resulterade i att icke-kunskapsföretag redovisar signifikant mer personalrelaterad information än kunskapsföretag. Hypotesen är formulerad efter vad vi själva trodde och vad vi kunde tolka fram ur ovan nämnd undersökning. Att resultatet blev det motsatta kan delvis bero på att de största företagen klassificerades in under icke-kunskaps företag. Vårt resultat gör att vi kan styrka teorin om att den samhällsrelaterade redovisningen generellt sett skiljer sig mellan olika branscher. Resultatet visar att av företagen som är representerade på Stockholms fondbörs är det icke-kunskaps företag som har den mest omfattande personalredovisningen.

Kunskapsföretag skulle kunna utveckla sin personalredovisning ytterligare, det är en möjlighet att framhäva den kompetens som finns inom företaget. Det borde ses som ett plus av utomstående intressenter om kunskapsnivån inom företaget redovisades på ett mer utförligt sätt. Som revisor i ett kunskapsföretag tycker vi att man ska uppmuntra till en mer utförlig personalredovisning. Kunskapsnivån i ett företag kan även vara viktig vid en eventuell försäljning eller värdering av företaget.

Enligt våra teorier kan ett företag påverkas av influenser/traditioner från andra länder och kulturer. Även lagstiftningen kan skilja sig mellan olika länder. Vi har för att

undersöka om företag på Stockholms fondbörs har påverkats av influenser från andra länder, testat hypotesen, *Multinationella företag har en mer omfattande personalredovisning än nationella företag*, i vår analys. Det resulterade i att multinationella företag redovisade signifikant mer än nationella företag, vilket tyder på att de har påverkats utifrån. Det kan även bero på att de multinationella företagen som regel är större än de nationella, som vi påvisat tidigare har stora företag en mer omfattande personalredovisning. Vårt resultat styrker teorin om att multinationella företag har en mer omfattande redovisning än nationella företag.

En utomstående intressent som avser att använda ett multinationellt företags årsredovisning som beslutsunderlag bör beakta att företaget redovisning kan vara påverkad av andra kulturer och anpassad efter andra länders lagar och seder. Två företag med liknande personalstruktur, varav det ena är multinationellt, kan ha helt skilda sätt att presentera sin personal i årsredovisningen. Det skulle vara bra med en internationell standard som även gäller nationella företag.

North (1993) hävdar att seder, traditioner och beteenderegler är mycket mera svåråtkomliga för en medveten politik. Med anledning av att personalredovisning är något som växt fram under senare år ville vi undersöka om Norths teori även gäller företagen på Stockholms fondbörs. För att undersöka detta testade vi hypotesen, *Omfattningen av ett företags personalredovisning är relaterad till när företaget noterades på börsen*, i vår analys. Resultatet av undersökningen blev att vi inte kunde hitta något samband mellan antalet år på börsen och omfattningen av personalredovisningen. En anledning till att vårt resultat inte stämmer överens med vår teori kan vara att vi valde att mäta antalet år på börsen i stället för företagens ålder. Vi skulle ha velat undersöka både ålder och börsintroduktion, beroende av tidsbegränsning valde vi börsintroduktion med tanke på att den fanns redovisad i årsredovisningarna. En majoritet av de undersökta företagen visade sig vara relativt nyintroducerade på börsen, vilket delvis kan bero på fusioner eller uppköp. Dock kan det finnas traditioner som de gamla företagen bär med sig in i fusionen eller uppköpet.

Generellt sett har antalet år på börsen ingen inverkan på omfattningen av personalredovisningen.

Denna vetskap kan vara av betydelse vid introducering av nya normer och traditioner inom redovisning. Äldre företag tar till sig nymodigheter i lika stor omfattning som yngre.

Salamon et al. (1982), påstår i sin artikel att ett företagsledarkontrollerat företag har en bättre redovisning än ett ägarkontrollerat. Vi har för att undersöka detta testat hypotesen, *Ett företagsledarkontrollerat företag har en mer omfattande personalredovisning än ett ägarkontrollerat*, i vår analys. I motsats till Salamon et al. tyder vår undersökning på att ägarkontrollerade företag redovisar sin personal i större omfattning än företagskontrollerade. En anledning till att våra resultat skiljer sig från teorin kan bero på att teorin är ifrån 1982. Den samhällsrelaterade redovisningen har utvecklats mycket under 90-talet och framåt. En annan tänkbar orsak till skillnaden mellan teorin och vårt resultat kan vara att endast fem procent av företagen tillhörde gruppen ägarkontrollerade. I vår undersökning är det inget som tyder på att ägarstrukturen i ett företag kan relateras till omfattningen av deras personalredovisning.

När intressenter ska ta ställning till ett företag med årsredovisningen som underlag behöver de inte ta hänsyn till ägarstrukturen för att bedöma personalredovisningens omfattning.

Enligt artikeln av Line et al. (2002) koncentrerar sig olika branscher på olika sorters information som de väljer att redovisa. Samma artikel visar att företag har olika målgrupper med sin redovisning, vilket visar sig genom att de belyser olika mål de har med sin redovisning, exempelvis socialt ansvar. Vi kan med resultatet av våra matriser styrka denna teori.

6.2 Förslag till fortsatt forskning

- Genomföra undersökningen på andra geografiska områden för att se hur personalredovisningen skiljer sig, exempelvis mellan olika kommuner, län, landskap, länder, inom Norden, i Europa, i världen. Detta för att se hur företag påverkas av traditioner, kulturer, seder, normer, lagar och regler.
- Genomföra en liknande undersökning efter ett antal år. Med tanke på att personalredovisningen är ett område som blir allt viktigare och att företagsstrukturen förändras.

Vid en senare undersökning med samma underlag kan man ta hänsyn till att finansiell ställning även kan beräknas med utdelad vinst som underlag och storleken kan även bedömas med totala tillgångar som underlag.

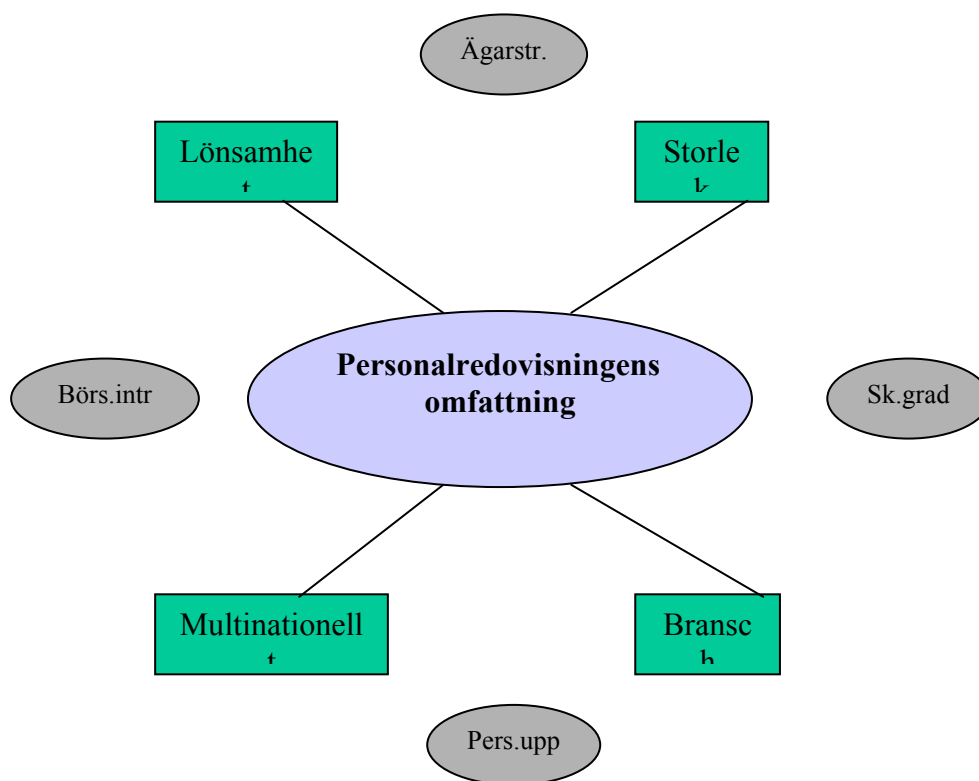
- Undersöka varför icke-kunskaps företag redovisar mer än kunskapsföretag, med tanke på att företagsstrukturen förändras och att kunskapsföretag bör ha mycket kompetens att redovisa.
- Undersöka varför några branscher fokuserar på att redovisa vissa variabler framför andra och vissa branscher mer omfattande än andra. Man kan även gå mer på djupet och undersöka hur och varför det skiljer sig inom en speciell bransch
- Undersöka närmare vilken personal som redovisas i de företag som bara redovisar viss personal, om det är nyckelpersoner.
- Undersöka om det finns fler faktorer som har betydelse för personalredovisningens omfattning.

- Personalredovisningens omfattning
- en dokumentstudie av företag på Stockholms fondbörs

- Undersöka varför stora företag redovisar mer än små, beror det på att de redovisar mer totalt sett. Om de redovisar mer av allt eller enbart personalen.
- Undersöka om placeringen av huvudkontoret har någon betydelse för personalredovisningens omfattning, med anledning av att kulturer och seder kan påverka redovisningen. Exempelvis kan undersökningen genomföras på de multinationella företagen på Stockholms fondbörs.

6.3 Kapitelsammanfattning

Vi har knutit resultaten av vår analys till teorierna i teorikapitlet för att redogöra för eventuella skillnader och likheter. I största möjliga utsträckning har vi redogjort för möjliga fel på teorin alternativt vårt sätt att mäta. När vi redovisat resultaten har vi också påvisat hur vi har ökat kunskapsnivån genom vår undersökning. Varje hypotes har vi avslutat med vilket praktiskt bidrag vår undersökning har tillfört.

Rektanglarna i modellen visar de faktorer som enligt vår undersökning är relaterade till omfattningen av personalredovisning. De mindre ovala figurerna har enligt vår undersökning ingen relation till omfattningen av personalredovisningen.

Referenslista

Adams. Carol A, Hill. Wan-Ying & Roberts. Clare B (1998): *Corporate social reporting practices in Western Europe: Legitimizing corporate behaviour?* The British Accounting Review, Volume 30, Issue 1, March 1998

Backman. Jarl (1998): *Rapporter och uppsatser*
Studentlitteratur, Lund
ISBN 91-44-00417-6

Belkaoui Ahmed (1989): *Behavioural accounting*
Quorum Books, Connecticut
ISBN 0-89930-341-2

Bradley. Graham W, & Trotman. Ken T, (1981): *Associations between social responsibility disclosure and characteristics of companies*
Accounting, Organisation and Society, Vol. 6, No.4, s 355-362, (1981)
The University of New South Wales

Christensen. Lars, Andersson. Nina, Carlsson. Carin & Haglund. Lars (2001):
Marknadsundersökning
Studentlitteratur, Lund
ISBN 91-44-01799-5

Dagens Industri
<http://www.di.se> (2003, december, 11)

Edvinsson. Leif & Malone. Michael S (1997): *Det intellektuella kapitalet*,
Liber Ekonomi, Malmö
ISBN 91-47-04350-4

Engström. Stefan (1999): *Värdering av kunskapsföretag*
Balans 1999 nr 3 sid 28-35, Stockholm

Hansson. Johan & Andersson. Pähr E (1999): *Intellektuellt kapital i teori och praktik*,
Copyright Johan Hansson och Pähr E Andersson, Djursholm
ISBN 91-630-8058-3

Jensen. M C & Meckling. W H, (1976): *Theory of the Firm: Managerial behaviour
agency costs and ownership structure*
Journal of Financial Economics 3, (October 1976) s 305-360)

Jensen. M C & Meckling. W H, (1978): *Can the corporation survive?*
Financial Analysts Journal 34, (jan-feb 1978), s 31-37

Johansson. Sven Erik (2003): *Den fullständiga balansräkningen*, Industrilitteratur
AB, Lidingö
ISBN 91-7548-664-4

Line. Mark, Hawley. Hope & Krut. Rita (2002): *The development of global
environmental and social reporting*, Corporate Environmental Strategy,
Vol. 9, Issue 1, February 2002

Ljungdahl. Fredrik (1999): *Utveckling av miljöredovisning i svenska börsbolag*,
Lund University Press, Lund
ISBN 91-7966-563-2

Nationalencyklopedin
<http://www.ne.se> (2003, November, 13)

North. Douglass C, (1993): *Institutionerna, tillväxten och välståndet*
Cambridge University Press (1990) Cambridge
ISBN 91-7150-497-4

Privata affärer

<http://www.privataaffarer.se> (2003, december, 16)

Rahaman. Abu Shiraz, Lawrence. Stewart & Roper. Juliet (2004): *Social and environmental reporting at the VRA: institutionalised legitimacy or legitimations crises?* Critical perspectives on accounting, Volume15, Issue 1, pages 35-56
January 2004

Salamon. Gerald L, Smith. E Dan och Dhaliwal. Dan S (1982): *The effect of owner versus management control on the choice of accounting methods*^{*1}
Accounting and Economics, Volume 4, Issue 1, July 1982

Saunders. Mark, Lewis. Philip & Thornhill. Adrian (2003): *Research methods for business students*
Financial Times/Prentice Hall, Harlow
ISBN 0-273-65804-2

Stewart. Thomas A (1997): *Intellektuellt kapital*
Nerenius & Santérus Förlag, Stockholm
ISBN 91-648-0154-3

Watts. Ross L & Zimmerman Jerold L, (1986): *Positive accounting theory*
University of Rochester, Upper Saddle River, New Jersey
ISBN 0-13-686171-7

Wiedersheim-Paul, Finn & Eriksson, Lars Torsten (2001): *Att utreda forska och rapportera*, Liber Ekonomi, Malmö

ISBN 91-47-06385-8

Årsredovisningslagen, (2003): *Sveriges rikes lag*

Nordstedts Juridik, Stockholm

ISBN 91-39-00884-3

Bilagor

Bilaga 1

1. Företag:

2. Bransch:

3. Antal anställda:

4. Omsättning:

5. Multinationellt Ja/Nej:

6. Börsintroduktion:

7. Skuldsättningsgrad:

8. Lönsamhet:

9. Ägarkoncentration:

Ja eller Nej:

10. Medelålder/ åldersfördelning:

11. Anställningstid:

12. Personalomsättning:

13. Sjuktal:

14. Utbildningsnivå:

15. Personaluppdelning:

Antal ord:

16. Kompetens/utbildning:

17. Mångfald:

18. Jämställdhet:

19. Arbetsmiljö/hälsa/friskvård:

20. Motivation/fritidsaktiviteter:

21. Pers.politik/facklig samverkan:

22. Totalt antal ord:

- Personalredovisningens omfattning
- en dokumentstudie av företag på Stockholms fondbörs

Bilaga 2

$$\text{Skuldsättningsgrad} = \frac{\text{Långfristiga skulder} + \text{Kortfristiga skulder} + 30\% \text{ obeskattade reserver}}{\text{Eget kapital} + \text{Minoritetsandelar} + 70\% \text{ obeskattade reserver}} * 100$$

$$\text{Lönsamhet} = \frac{\text{Resultat efter finansiella intäkter och kostnader}}{\text{Eget kapital} + \text{Minoritetsandelar} + 70\% \text{ obeskattade reserver}} * 100$$

Bilaga 3

	Lönsamhet	Anställda	Omsättning	Icke-kunskap	Multinationellt	Ägarkontrollerat
1	481	656	649	472	445	420
2	433	547	541	413	411	378

Variablerna ovan är de analyser som Stora Enso har betydelse för och medverkar i.

Rad 1= Medelantalet ord med extremvärdet Stora Enso

Rad 2= Medelantalet ord utan extremvärdet Stora Enso